

I

PIRMAKART ĮSIMYLĖJAU, būdama dvylikos.

Tai nutiko Augustės Viktorijos mokykloje, Šėnbergo miestelyje į pietvakarius nuo Berlyno. Šiame žemame pastate anapus kaltinių geležies vartų, už kurio įspūdingo tinkuoto fasado slėpėsi ledinių klasių gardeliai, aš mokiausi gramatikos, aritmetikos ir istorijos, taip pat – namų ruošos; paskui turėdavome valandą įtemptos gimnastikos, o dieną baigdavome paviršutiniška prancūzų kalbos pamoka.

Mokyklos aš nemėgau, bet ne todėl, kad būčiau buvusi kvaila. Nuo mažumės mano lavinimu rūpinosi ištisa virtinė guvernančių, nors daugiausia dėmesio jos skyrė vieneriais metais vyresnei mano seseriai Elizabetei, šeimoje vadinamai Lizel, – dėl silpnos jos sveikatos. Mudvi kasdien turėdavome anglų ir prancūzų kalbų, etiketo, šokių ir muzikos pamokas; visų šių dalykų motinos reikalavimu turėjome išmokti tobulai. Nors buvau geriau už daugelį bendramokslių pasirengusi griežtai institucinio lavinimo sistemai, mokyklos aš nemėgau todėl, kad niekaip negalėjau pritapti prie savo klasės draugių su jų lipniais, uogiene išterliotais pirštais ir paslaptimis į ausį kuždamomis paslaptimis. Jos visos pažinojo viena kitą nuo kūdikystės, o mane dėl drovumo praminė Pelyte. Nė vienai iš jų nė netoptelėjo, kad mano mama nė iš tolo nebūtų pavadinusi manęs drovia.

Aišku, mama nieku gyvu nebūtų pakentusi jokių nusiskundimų. Kai, man dar nesulaukus šešerių, sustojus širdžiai staiga mirė

mano tėvas, visų mūsų širdgėlą užgožė būtinybė griežtai taupyti. Tačiau viešumoje buvo privalu išlaikyti deramą lygį. Šiaip ar taip, našlė Žozefina Dytrich buvo kilusi iš Berlyne žinomos Felsingų šeimos, įkūrusios garsiąją Felsingų laikrodžių bendrovę, kuri jau daugiau nei šimtmetį sėkmingai veikė su imperatoriškuoju patentu. Mama nieku gyvu nesutiko priimti savo šeimos paramos, nors tėtis tebuvo priemiesčio policijos leitenantas, ir po jo mirties iš našlės pensijos mes vargiai galėjome išgyventi. Vos tik jį palaidojome, visos guvernantės dingo lyg nebuvusios, – tokios prabangos mes daugiau nebegalėjome sau leisti. Dėl neaiškių Lizel negalavimų mamai teko įsidarbinti ekonomė ir sudaryti pamokų tvarkaraštį, pagal kurį mano sesė turėjo mokytis namie. O mane mama įspraudė į kramkolytą pilką uniformą, šviesiai rusvus plaukus kietai supynė į kasas, užtupdė ant galvos milžinišką taftos kaspina, apavė kietos odos bateliais, kurie skaudžiai spaudė pirštus, ir nutempė į mokyklą, kur griežtos senmergės mokytojos turėjo nugaludinti mano charakterį.

– Žiūrėk, kad gražiai elgtumeisi, – prisakė mama. – Paisyk taisyklių ir daryk, ką tau lieps. Ar aišku? Kad negirdėčiau, jog rieti nosį! Esi pranašesnė už daugumą, bet mano dukteriai nedera puikuotis savo gebėjimais.

Dėl to jai nebuvo ko rūpintis. Namie man dažnokai kliūdavo už polinkį rungtyniauti ir amžinus bandymus pranokti Lizel, bet, vos įžengusi per mokyklos vartus ir išvydusi būriais lyg laukinių gentys susimetusias ir įtariai į mane dėbčiojančias bendramokslės, aš akimirksniu suvokiau, jog kur kas naudingiau bus nuduoti, kad nieko nemoku ir nesugebu. Niekas neturėjo įtarti, kad aš išvis ką nors žinau ar kad moku bent kelis žodžius prancūziškai, – šią kalbą kiekviena gerai išauklėta vokietaitė privalėjo išmokti, bet nė viena gerai išauklėta vokietaitė neturėjo pernelyg pamėgti, nes tie urzgiantys prancūziški *r* ir geidulingi *s* slėpė savyje kažką draudžiamą. Taigi aš apsimečiau neišmanėle ir, kad per daug netraukčiau dėmesio, įsitaisiau paskutiniame suole klasės gale. Sėdėjau ten tylutėliai – tarsi pelytė, mėginanti pasislėpti atviroje erdvėje.

Bet vieną dieną pasirodė nauja prancūzų kalbos mokytoja.

Tamsios kaštoninės neklusnių plaukų sruogos draikėsi ištrūkusios iš jos šinjonu, o apvalūs skruostai buvo skaisčiai įraudę. Atrodė, tarsi ji būtų bėgte bėgusi koridoriais, nes jau vėlavo į pamoką; tiesa, taip ir buvo. Nuskambėjus skambučiui, mergaitės pradėjo siuntinėti viena kitai raštelius, pakeverzotus ant išplėštų elementoriaus skiaučių, ar susispietusios tarpuose tarp suolų kažką paslaptinai kuždėtis.

Ir staiga į klasę įsiveržė ji – ilgai laukta pamaina poniai Serven, kuri netikėtai pargriuvo, susižeidė ir buvo priversta išeiti iš darbo. Tokią neįprastai karštą liepos mėnesio dieną naujoji mūsų mokytoja įžengė į klasę prakaito lašeliais nusėta kakta ir su trenksmu numetė ant stalo glėbį atsineštų knygų – visos mokinės net pašoko iš netikėtumo.

Ponia Serven negalėjo pakęsti dykaduoniavimo. Daugelis mūsų už tariamą įžūlumą buvo gavusios kietą jos smūgį liniuote per pirštus ar per kelius; ką žinai, gal ši žavinga jaunutė mokytoja su išsidraikiusiais plaukais ir glėbiu knygų pasirodys besanti tokia pat grėsminga?

Iš savo įprastinės vietos klasės gale aš pro bendramokslių pečius žvelgiau į ją, stovinčią priešais klasę. Ji nosine nusibraukė kaktą.

– *Mon Dieu*, – pasakė. – *Il fait si chaud*.¹ Nė nemaniau, kad Vokietijoje būna tokių karščių!

Mano pilve ėmė plasnėti drugeliai.

Niekas netarė nė žodžio. O ji nerūpestingai įsikišo užantin sudrėkusią nosinę ir pasisveikino:

– *Bonjour, mesdemoiselles!* Aš esu panelė Bregan ir likusią semestro dalį būsiu naujoji jūsų mokytoja.

Jai nebuvo reikalo prisistatyti. Mes puikiai žinojome, kas ji tokia, ir laukėm jos jau kelias savaites. Kol mokykla ieškojo, kas galėtų pakeisti ponią Serven, per šią pamoką mums tekdavo ilgiausiai

¹ Dieve mano! Kaip karšta (*pranc.*). Čia ir toliau – vertėjos pastabos.

mokyti savarankiškai, prižiūrimoms pikčiurnos ponios Beker. Dabar, išgirdus skambų naujosios mokytojos balsą, klasėje stoji mirtina tyla. Jos melodinga tartis aiškiai liudijo paryžietišką kilmę; pajutau, kaip visos aplink susigūžė. Ponią Serven jos buvo praminusios Seniena – mat ši žiūrėdavo pro lornetą ir kaukšėdavo protezais, kai bejausmiu balsu valdingai mokydavo mus teisingos tarties, o aklinau užsagstyta juoda jos suknelė atrodė tarsi iš pereito amžiaus. Ši mergina vilkėjo palaidinukę su plačia, nériniais apkraštuota apykakle ir nériniuotais rankogaliais, o madingas kulkšnis siekiantis sijonas dailiai pabrėžė liekną jos figūrą ir neuždengė patogių žemakulnių batelių. Ji buvo nepalyginamai jaunesnė už Senieną ir veikiausiai daug energingesnė.

Aš mažumėlę atsitiesiau ir kilstelėjau galvą.

– *Allez*, – paragino ji. – *Ouvrez vos livres, s'il vous plaît.*¹

Nė viena mergaitė nė nekrustelėjo. Aš jau tiesiau ranką prie elementoriaus, o mokytoja atsiduso ir pakartojo vokiškai:

– Prašom atsiversti vadovėlius.

Aš užgniauziau šypseną.

– Šiandien turim mokyti asmenuoti, tiesa? – paklausė ji, apmesdama akimis klasę. Jokio atsako. Nė viena iš mano bendramokšlių nė nepasivargino atsiversti vadovėlių nuo tada, kai Seniena taip sėkmingai parvirto. Mokslai joms nėmaž nerūpėjo. Iš jų kalbų, kiek buvau spėjusi netyčia nugirsti, supratau, kad jų gyvenimo tikslas – kuo greičiau ištekėti ir pasprukti nuo tėvų. *Kinder, Küche, Kirche* – vaikai, virtuvė, bažnyčia. Tai buvo vienintelis siekis, įdiegtas visoms jaunoms vokietaitėms – kaip ir jų motinoms bei senelėms. Ir kokia tuomet nauda iš mokėjimo kalbėti prancūziškai – nebent per nelaimę ištekėtum už svetimšalio!

Panelė Bregan luktelėjo, kol visos liausis nervingai šiurenusios knygų lapus. Ji nepastebėjo ar tyčia nutarė nekreipti dėmesio, kokie išgąstingi jos mokinių judesiai. Vengimas atlikti namų darbus buvo

¹ Nagi, prašom atsiversti knygas (*pranc.*).

visuotinė nuodėmė, tačiau bausmė už tai kelė siaubą. Sklido kalbos, kad Seniena kartais laikydavo kokią mokinę suole iki pat nakties ir versdavo ją darbuotis tol, kol toji arba viską padarydavo, arba nualpdavo iš nuovargio.

Po akimirkos aš su nuostaba pamačiau, kad panelė Bregan valiūkiškai nusišypsojo. Šitoje amžinų suvaržymų vietoje, kur mokytojos atrodė tarsi varnos, tai buvo taip netikėta, kad tos šypsenos šiluma ir nuoširdumas tiesiog atėmė man žadą, o pilve plazdantys drugeliai beveik pavirto plakta grietinėle.

– Pradėkime nuo veiksmazodžio „būti“. *Être: je suis, je serai, j'étais. Tu es, tu seras, tu étais. Il est, il sera, il était. Nous sommes, nous serons, nous étions...* – Kalbėdama ji ėmė žingsniuoti siaurais tarpais tarp eilėmis sustatytų suolų ir aukštai pakėlusį galvą klausėsi tylaus balsų choro, kartojančio jos žodžius. Tai buvo apgailėtina ir aiškiai rodė visišką apsilėidimą bei tingėjimą mokytis, tačiau ji nė vienos nepataisė, tik vis iš naujo kartojo veiksmazodžio formas, o mergaitės burbuliavo iš paskos.

Staiga ji atsidūrė priešais mane. Sustoję ir kilstelėjo ranką. Visos nutilo. Įbedusi į mane žalsvai gintarines akis, mokytoja tarė:

– *Répétez, s'il vous plaît!*¹

Aš stengiausi tarti žodžius taip pat nevykusiai, kaip ir kitos, nes nenorėjau išsiskirti. Tačiau liežuvis manęs neklausė, ir nejučiom kone dusdama išbėriau:

– *Vous êtes. Vous serez. Vous étiez.*

Šalia pasigirdęs tylus vienos mergiūkštės prunkštelėjimas suskambo man ausyse lyg rimbo kirtis.

O jaunoji mokytoja vėl šiltai, maloniai nusišypsojo. Tik šįkart jos šypsena, – didžiausiam mano siaubui ir džiaugsmui, – buvo skirta man.

– O toliau?

Aš sukuždėjau:

¹ Prašom pakartoti (*pranc.*).

– *Vous soyez. Vous seriez. Vous fûtes. Vous fussiez.*

– O dabar pavartokite šį veiksmažodį sakinyje.

Aš valandėlę kramčiau apatinę lūpą galvodama, ką pasakyti. Tada išpyškinau:

– *Je voudrais être connue comme personne qui vous plaise.*¹

Vos tai pasakiusi, iškart pasigailėjau. Ir kas man užėjo – taip atvirai, tiesmukai kalbėti? Aš juk niekad taip nedarydavau!

Nors nediršau nė pakelti akių, jaučiau, kaip visos į mane spokso. Gal jos ir nesuprato, ką pasakiau, bet užteko, *kaip* ištariau tuos žodžius.

Aš išsidaviau!

– *Oui*, – tyliai pasakė mokytoja. – *Parfait.*²

Tada vėl nužingsniavo tarp suolų, progiesmiu diktuo dama veiksmažodžio formas ir rodydama mergaitėms kartoti paskui ją. O aš likau sėdėti sustingusi, kol netikėtai pajutau dūrį pirštu sau į šoną ir atsisukusi pamačiau tamsiaplaukę, liesą mergiūkštę smulkiu veideliu, kuri merkė man akį.

– *Parfait*, – sušnypštė ji. – Puiku!

Aš kažko panašaus ir tikėjaisi. Maniau, kad jos palauks, kol baigsis pamoka, o tada užpuls mane, vos išėjusią per mokyklos vartus, ir kaip reikiant prikuls už tai, kad jas apgaudinėjau ir mėginau įsiteikti naujajai mokytojai. Tačiau šios mergaitės veide nemačiau nei apmaudo, nei pykčio. Tik... susižavėjimą!

Mokytoja uždavė mums namų darbus, ir visos viena po kitos ėmė eiti iš klasės. Aš irgi mėginau nepastebėta prasmukti pro jos stalą ir jau kone pasiekiau duris, bet ji pašaukė grįžti:

– Panele, luktelėkit minutėlę!

Aš sustojau ir nenorom apsisukau. Kitos praėjo pro mane, o viena dar ir nusišaipė:

– Pelytė Marija tuoj gaus pirmąją aukso žvaigždę!

¹ Aš norėčiau jums patikti (*pranc.*).

² Taip, puiku (*pranc.*).

Aš likau viena stovėti priešais mokytoją, kuri mažliai žiūrėjo į mane. Vėlyvos popietės saulė, išpindusi pro dulkėtą klasės langą, nudažė netvarkingą jos kuodą rusva vario spalva. Jos oda buvo skaisiti ir rausva, o skruostus dengė vos pastebimi pūkeliai. Man pakirto kojas. Nė pati nesupratau, kodėl per pamoką taip pasakiau, bet dabar nejaukiai įtariau, kad ji suprato.

– Marija? – paklausė ji. – Ar toks tavo vardas?

– Taip. Marija Magdalena, – lyg smaugiama ištariau aš. – Marija Magdalena Dytrich. Bet man labiau patinka... Visi šeimoje vadina mane Marlena. Ar trumpiau – Lena.

– Gražus vardas. Tu puikiai kalbi prancūziškai, Marlena. Ar mokykloje išmokai? – Man nespėjus nieko atsakyti, ji nusikvatojo. – Aišku, kad ne! Tos kitos... *C'est terrible, combien peu ils savent.*¹ Tu neturėtum būti šioje klasėje. Esi pernelyg pažengusi!

– Nereikia, panele, – atsidusau, spausdama prie krūtinės krepšį su knygomis. – Jeigu direktorė sužinos, tai...

– Ką? – pakreipė galvą ji. – Ką gi ji padarys? Juk ne nusikaltimas mokėti užsienio kalbą! Tu tik veltui švaistai čia laiką. Argi nenorėtum per šią valandą ką nors iš tikrųjų išmokti?

– Ne, – jau kone su ašaromis purčiau galvą aš. – Man... patinka mokytis prancūzų...

– Aišku. Ką gi, tuomet pažiūrėsime, ką galima padaryti. Aš tavo paslapties neišduosiu, bet už kitas neatsakau. Gal jos ir neišmanėlės, bet ne kurčios.

– *Merci, mademoiselle!* Pamatysit, aš labai stropiai mokysiuosi. Jūs būsite manim patenkinta. – Tai buvo įprastinis mano pažadas, lydintas nerangaus tūpsnio, kaip buvo išmokiusi mama, kai po pamaldų bažnyčioje eidavome pas ką nors į svečius – dažniausiai pas kokią nors orią našlę, kuri girdydavo mus karšta kakava su štrudeliu. O tada apsisukau ir paskubom neriau pro duris, norėdama kuo

¹ Baisu, kiek mažai jos žino (*pranc.*).

greičiau išvengti besišypsančių jos akių žvilgsnio ir gėdydamasi savo pačios impulsyvumo.

Išeidama išgirdau pavymui jos žodžius:

– Marlana, aš esu tavimi patenkinta. Net labai!

II

VISA KELIĄ NAMO parlėkiau pasišokinėdama ir smagiai mosikuodama kuprine. Perėjau per tramvajaus bėgius ir lanku apsukau pakelės krautuvėles, kurių savininkai garsiai šūkalojo, girdami savo prekes. Niekas man nerūpėjo. Ausyse tarsi tykus alėjoje augančių liepų šnarėjimas skambėjo švelnus mokytojos balsas.

Aš esu tavimi patenkinta. Net labai!

Kai pasiekiau mūsų namą, stovintį Tauentcynštrasėje, numeris 13, ir ėmiau suskeldėjusiais marmuro laiptais kopti į mūsų butą, aš jau linksmi niūniavau sau po nosimi. Numečiau kuprinę prieškambaryje ant stalo ir įžengiau į nepriekaištingai sutvarkytą svetainę, kur radau savo seserį Lizel, rymančią prie knygų. Ji pakėlė galvą ir pažvelgė į mane. Atrodė tokia pavargusi, tarsi kelias savaites būtų šitaip praleidusi.

– Ar ponija Gubernatorė jau grįžo? – paklausiau, čiupdama iš šalia sesers stovėjusios lėkštės jos štrudelio likutį.

Lizel dar labiau suraukė kaktą – tikras gyvas priekaištas.

– Nevadink mamos taip, baisiai nepagarbu! Be to, juk žinai, kad ketvirtadieniais jai tenka ilgiau padirbėti pono fon Lošo namuose. Pareis tik kokią septintą. Ir pasiimk lėkštę, Lena! Visur pribarstysi trupinių, o tarnaitė ką tik išėjo.

Pasilenkiau prie kone kiaurai sudėvėto kilimo ir pirštu surinkau kelis nukritusius trupinėlius.

– Viskas! – pareiškiau ir nulaižiau pirštą.

– Verčiau atsinešk šepetį.

Nudrožiau virtuvėn paimti grindų šepetio, nors ir žinojau, kad neverta. Kai mudvi nueisim miegoti, mama vis tiek iš naujo peršluos kilimą, iššveis ir išvaškuos grindis. Ji niekad nepavargdavo blizginti namų, nors kiaurą dieną tai darydavo svetimiems už piniigus. Per keturis mėnesius ji jau išvarė keturias tarnaites, apkaltinusi jas nevalyvumu. Jos keisdavosi taip dažnai, kad mudvi su Lizel nė nebesivarginome įsidėmėti naujosios tarnaitės vardo.

Vis dar niūniuodama panosėje, patraukiau prie nedidelio fortepijono ir smuiko, irgi esančių svetainėje. Abu instrumentus verkiant reikėjo profesionaliai suderinti. Smuiką per aštuntąjį gimtadienį man padovanojo močiutė, kai privatus muzikos mokytojas pareiškė mamai, neva aš esanti labai talentinga. Tas mokytojas išgaravo kaip ir guvernantės, bet aš ir toliau mokiausi groti. Aš labai mėgau muziką; tai buvo vienas iš nedaugelio bendrų mano ir mamos pomėgių – ji pati nuo vaikystės puikiai mokėjo skambinti pianinu. Mudvi dažnai kartu grodavome po vakarienės, o dabar aš ant pianino dangčio radau padėtą Bacho etiudą: mama norėjo, kad jį išmokčiau.

Kai jau paspaudžiau po smakru smuiką, Lizel pastebėjo:

– Tu kaip reta džiugiai nusiteikusi! Ar kas gero nutiko mokykloje?

– Nieko, – atšoviau, derindama instrumentą ir stengdamasi tausoti sudėvėtas stygas. Mama žadėjo per gimtadienį padovanoti man naujas, tačiau iki gruodžio dar buvo likę keli mėnesiai. Iki tol turėsiu verstis su senosiomis. Perbraukiau per jas stryku, išgaudama nedarną bronzgimą.

– Nieko? – neatlyžo Lizel. – Dar nemačiau, kad grįžtum namo su šypsena. Ir niekad išsyk nepuldavai griežti. *Kas nors* tikrai turėjo nutikti!

Aš pradėjau griežti sonatą, protarpiais vis raukydamasi, nes nutrintos stygos manęs neklausė, kad ir kaip stengiausi.

– Turiu naują prancūzų kalbos mokytoją. Ji vardu panelė Bregan.

Lizel pritilo ir kurį laiką klausėsi, kaip groju. Man vos kartą ar du prireikė užmesti akį į natas; nepaisydama netikusių stygų, tą kūrinį buvau išmokusi atmintinai. Mama tikrai manimi didžiuosis!

– Ar dėl naujosios mokytojos grįžai tokia laiminga? – nusistebėjo sesuo. – Negaliu patikėti! Juk žinau, kaip nekenti tos mokyklos. Amžinai kartoji, kad mokytojos – senos raganos, o mergiūkštės – pliuškės ir patarškos. Verčiau sakyk teisybę! Nusiziūrėjai kokį berniuką?

Strykas man nusprūdo, nebeįstengiau susikaupti. Kurį laiką spoksojau į ją, negalėdama patikėti savo ausimis, o tada paniekinamai prunkštėlėjau:

– Ir kurgi būčiau galėjusi jį pamatyti? Juk mano klasėje vien mergaitės!

– Betgi kasdien pėsčiomis eini iš mokyklos. Nejau gatvėje nesutinki berniukų? – nepasidavė Lizel, iš pažiūros beveik supykusi.

– Sutinku tik tokius, kurie spardo benamius šunis ir daužosi aplink kaip tikri chuliganai. Aš nenoriu į juos žiūrėti. Aš jų vengiu.

Dar norėjau pridurti, kad, jeigu jai taip rūpi berniukai, galėtų dažniau kur nors išeiti. Tačiau laiku prikandau liežuvį suprasdama, kad Lizel nekalta, jei jos plaučiai silpni, o bronchai pilni flegmos, ar kas ją ten šiuo metu kamuoja. Mama be paliovos apie ją šokinėdavo, ir tai, mano nuomone, Lizel nėjo į naudą. Vis dėlto negalėjau ginčytis, kad sesers sveikata buvo „delikati“, o ji pati visa širdimi buvo į tai įsijautusi.

– Klausiu tik todėl, kad man neramu, – tarė ji. – Nenorėčiau pasirodyti įkyri, bet tau šiemet sukaks trylika metų, taigi jau esi beveik moteris, o berniukai... na, jie kartais...

Sesuo sutrikusi nutilo. Aš vėl pakėliau smuiką, patylomis svarytydama jos žodžius, o dar labiau – tai, ko ji nepasakė.

Lizel bendravimo su priešinga lytimi patirties turėjo panašiai, kiek ir aš. Po tėvo mirties vienintelis vyras, kurį mudvi daugmaž reguliariai matydavome, buvo mūsų dėdė Vilis, gyvenantis Berlyne. Bet aš nieko jai nesakiau, nes mudvi su Lizel nebuvo artimos – kaip derėtų seserims. Tiesa, pernelyg nesipykdavome, miegodavome viename kambaryje ir tik retkarčiais dėl ko nors susivaidydavome. Tačiau mudvi taip skyrėmės savo temperamentu, kad net mama negalėjo to nepastebėti. Išvaizdos skirtumai irgi krito į akis.

Lizel buvo liesa ir išbalusi – lyg užgesusi lempa po gaubtu; iš tėvo ji paveldėjo gelsvo atspalvio odą. O man atiteko motinos kūno tvirtumas, mėlynos akys, riesta nosis ir kone permatoma oda, kuri paraudonuodavo lyg burokas, jei tik ilgėčiau užsibūdavau saulėje. Vis dėlto mūsų skirtumai buvo gilesni. Augdama aš pradėjau suprasti, kad tas mano drovėjimasis viešumoje buvo įdiegtas mamos, kuri be perstojo kaldavo man į galvą, kad taip privalu elgtis mergaitei. O Lizel to nereikėjo priminti – ji iš prigimties buvo tokia. Aplinkinių dėmesys mano seseriai keldavo tikrą siaubą; štai kodėl ji beveik niekad neišeidavo iš namų – nebent sekmadienį pas ką nors į svečius, arba prireikus į turgų, o kartą per mėnesį – kai važiuodavome į Berlyną.

– Tu nori pasakyti, kad berniukai gali imti prie manęs kabinėtis? – paklausiau, tyčia įbesdama į seserį akis. Ji taip ir sustingo kėdėje, aiškiai išduodama, kad būtent tai ir turėjo omenyje.

– O kabinėjasi? – vos girdimai išspaudė paskui.

– Ne. Arba aš nepastebėjau. – Patylėjusi paklausiau: – O ką? Turėčiau... atkreipti dėmesį?

– Nieku gyvu! – net pasibaisėjo ji. – Jei tave užkabins ar leptelės ką nederamo, privalai nekreipti dėmesio ir tuoj pat pasakyti mamai.

– Gerai, – pažadėjau aš, švelniai braukdama stryku per stygas. – Būtinai taip ir padarysiu.

Aš nemelavau. Joks berniukas nekreipė į mane nė mažiausio dėmesio. Šiandien širdį man suvirpino visai kitas žmogus. Bet buvau tikra, kad niekam negalima nė užsiminti apie tai, ką jai jaučiu.

Aš tavo paslapties neišduosiu...

Ligi šiol aš paslapčių neturėjau. Bet šitą ketinau išsaugoti.

MAMA PARĖJO LYGIAI PENKIOS PO SEPTYNIŲ. Mes jau buvome nurinkusios nuo stalo Lizel knygas ir padengusios jį vakarienei: išdėliojome apdaužytus keraminius indus, kadangi Meiseno porcelianą tausojome ypatingoms progoms. Aš kaip tik šildžiau puodą baltųjų pupelių sriubos, kurią buvau išvirsusi vakar. Mama nieku

gyvu nesutiko leisti tarnaitėi ruošti valgį ir paskyrė mane atsakingą už mūsų visų vakarienę. Man patiko virti valgį ir pavykdavo daug geriau nei Lizel, kuri amžinai tai padažą prisvilindavo, tai pusžalį kepsnį patiekdavo. Panašiai kaip grodama muzikos kūrinį, aš jaučiau tam tikrą tvarką ir ramybę, skrupulingai pagal receptą maišydama sudėtinės patiekalo dalis, kad išeitų, ko noriu. Mama pati mane visko išmokė, bet, kaip ir visais kitais atžvilgiais, ji nepasitikėjo niekuo – tik savimi, tad ir dabar dar su skrybėle ir pirštinėmis atžingsniavo tiesiai į virtuvę ir nukėlė puodo dangtį.

– Įdėk dar druskos, – pareikalavo. – Ir sumažink ugnį, kitaip sušus į košę.

Tada apsisuko ir nudrožė į savo miegamąjį. Dar po kelių minučių vėl pasirodė, jau vilkėdama namine suknele ir pasirišusi prijuostę, o tamsiai geltonus plaukus susukusi į kuodelį ant sprando. Niekad nebuvau mačiusi mamos palaidais plaukais – net kai prausdavosi. Regis, ji manė, kad našlei nedera plaikstyti garbanomis.

– Kaip šiandien sekėsi mokykloje? – paklausė ji, mostu parodžiusi man nešti sriubos puodą ant stalo.

– Gerai, – atsakiau. Ji linktelėjo. Kažin, ar būtų atkreipusi dėmesį, jeigu būčiau išdrožusi, kad mokykla sudegė iki pamatų. Man rodės, kad vargu. Ji kasdien manęs to paklausdavo tik todėl, kad manė, jog taip dera. O mano atsakymas jos nedomino.

Mes valgėme tylėdamos, nes mamai nepatikdavo, kai plepėdavome pilna burna. Kai aš duonos gabaliuku išdažiau iš lėkštės sriubos likučius (apetitu niekada nesiskundžiau), mama priekaištingai caktelėjo liežuvui:

– Lena, ką aš tau sakiau?

Būčiau galėjusi atmintinai pakartoti įprastą jos tiradą: „Gerai išauklėtos mergaitės negremžia savo lėkščių kaip kokios prasčiokės. Jei nepavalgei, paprašyk pakartoti.“

Bet aš neprašydavau, nes tokiu atveju ji būtų man išdrožusi, kad gerai išauklėtoms mergaitėms nedera daug valgyti. Per didelis apetitas rodo subtilumo ir išsiauklėjimo stoką.

Mes suplovėme indus ir sudėjome juos į spintelę. Kai tėtis dar buvo gyvas, mudvi su sese tokiu metu pasistengdavome dingti tėvams iš akių. Jie abu eidavo į svetainę, ten motina skambindavo fortepijonu, o jis rūkydavo pypkę ir gurkšnodavo konjaką. Tačiau dabar tėčio nebebuvo, o mudvi jau buvom ūgtelėjusios, tad mano sesuo įsitaisė ant sofos, o mama nusprendė patikrinti, kaip aš išmokau griežti Bacho sonatą.

Aš, kaip visada, labai jaudinausi. Kas, kad mama nemokėjo griežti smuiku; užtat ji turėjo absoliučią klausą, o man rūpėjo parodyti, jog kasdien sąžiningai repetuoju, kaip ji buvo prisakiusi. Ji retai griebdavosi fizinių bausmių ir buvo gal tik kartą man sudavusi. Tada buvau dešimties metų ir per šokių pamoką užsispyriau nešokti su berniuku, kuriam iš burnos bjauriai dvokė svogūnais. Ligi šiol puikiai prisiminiau, kaip ji visiems vaikams ir jų tėvams matant atidrožė per salę ir tškė man skaudų antausį, o paskui dar griežtai subarė: „Negalima viešai rodyti, ką jauti. Tai nemandagu!“ Nuo tada aš kaip įmanydama stengiausi daugiau jos nepykdyti. Nors ji retai griebdavosi to patarlėje minimo rimbo, tačiau liežuvį turėjo skaudų, o tingumo nepakentė net labiau nei purvo ar įžūlumo. Jos šūkis buvo: *Tu etwas* – daryk ką nors! Mums buvo tvirtai įkalta, kad dykaduoniavimas yra baisiausia nuodėmė iš visų, todėl privalome kaip įmanydamos to vengti.

Sugrojau sonatą nė sykio nesuklydusi. Mama net atsilošė, sėdėdama ant kėdutės prie fortepijono.

– Labai gerai, Lena, – ištarė ji su tokia šiluma balse, kokios beveik niekada nesulaukdavau – nebent sugebėdavau pranokti jos lūkesčius.

Mane užliejo džiaugsmas ir palengvėjimas. Jos pagyrimas buvo toks retas dalykas, kad jaučiausi lyg atlikusi žygdarbį.

– Tu tikrai daug repetavai, – pridūrė ji. – Tai ir matyti. Privalai toliau stengtis. O netrukus sutarsim dėl perklausos stipendijai Vei-marro konservatorijoje gauti.

– Taip, mama, – linktelėjau aš. Toji garbinga Veimaro konservatorija buvo jos, o ne mano svajonė; ji tvirtai tikėjo, kad mano talentas gali atverti kelią į smuikininkės solistės karjerą ir nė nesivargino paklausti, ko aš pati norėčiau. Gerai išauklėtos mergaitės juk visuo-
met klauso savo mamų!

– O tu, mieloji? – paklausė ji Lizel, kuri širdingai paplojo man, kai baigiau groti. – Gal paskambinsi mums ką nors?

Regis, mano sesers sutikimo derėjo atsiklausti, – apmaudžiai pamaniau, nes, kai Lizel graudžiai numykė:

– Atleiskit, man skauda galvą, – mama tik atsiduso ir uždengė pianiną.

– Ką gi, tuomet eikit miegoti. Jau vėlu, o rytoj turėsime anksti keltis.

Anksčiau nei visada? Aš kone sudejavau. Vadinasi, ji bus numachiusi mums kokią užduotį, kurią turėsime atlikti dar prieš išeidamos iš namų: aš – į mokyklą, o ji – į darbą. Guldydama į dėklą savo smuiką apmaudžiai svarsčiau, kurių galų mes išvis laikome tarnaitę. Juk vis tiek abi su sese kiekvieną dieną triūsiamės, o mama dar ir kas vakarą viską šveičia – net dabar mačiau, kaip ji nekantrauja kuo greičiau mus paguldyti, kad pati galėtų imtis blizginti parketą prieškambaryje. Išties, tarnaitės alga atrodo grynas pinigų švaistymas!

Staiga mama tarė:

– Bet prieš atsiguliant noriu jums pasakyti svarbią naujieną.

Aš net sustingau iš netikėtumo. Kokią naujieną?

Luktelėjome, kol ji su liūdesiu apžiūrinėjo savo suskirdusias rankas, kurių joks losjonas nebepajėgė atgaivinti ir kurios aiškiai rodė, į kokią apgailėtiną padėtį pateko Vilhelmina Žozefina Fel-sing, aplinkinių vadinama tiesiog našle Dytrich. Ji tebenešiojo savo auksinį vestuvinį žiedą, kuris buvo smarkiai įsirėžęs į sustorėjusį pirštą. Dabar jį kaip tik pačiupinėjo. Kažkodėl tas judesys sukėlė man nerimą.

– Aš ketinu vėl ištekėti.

Lizel sėdėjo lyg stabo ištikta. O aš su nuostaba paklausiau:

– Ištekėti? Už ko?

Ji suraukė kaktą. Jau tikėjaisi išgirsti, kad vaikams nedera taip nemandagiai kvosti vyresniųjų, tačiau mama atsakė:

– Už pono fon Lošo. Kaip žinote, jis yra našlys, vaikų neturi. Gerai viską apgalvojusi nutariau priimti jo pasiūlymą.

– Už pono fon Lošo? – net išsižiojau aš. – To, kurio namus valai?

– Aš jų nevalau, – atrėmė ji, nekeldama balso, bet pajutau, kad smarkiai suirzo. – Aš rūpinuosi jų priežiūra. Esu jo ekonomė. Tarnaitės viską valo, o aš jas prižiūriu. Ar dar nori ko paklausti, Lena?

Aišku, kad norėjau. Galvoje man dūzgė šimtai klausimų, bet tik papurčiau galvą:

– Ne, mama, – ir žengiau arčiau prie sesers, nes buvau tikra, kad tuoj užsidirbsiu dar vieną antausį.

– Mes susituoksime kitamet, – pridūrė mama ir atsistojo, rankomis perbraukdama prijuostę. – Paprašiau daugiau laiko pasirengti, ir jis neprieštaravo. Žinoma, pirmiausia reikės pranešti jūsų močiutei ir dėdei Viliui, nes jiedu turės mus palaiminti ir nuvesti mane prie altoriaus. Todėl rytoj ir reikės anksčiau keltis. Pakviečiau juos į svečius, o prieš jiems atvykstant turime pasistengti deramai sutvarkyti šituos namus.

Jeigu ji neketina perstumdyti baldų, aš neįsivaizdavau, ką dar reikėtų tvarkyti. Juk kiekvieną šeštadienį, parėjusios iš turgaus, mes išblizgindavome visą butą, net visas kerteles bei užkaborius, kuriuos pražiūrėdavo tarnaitė. Bet, kad ir kaip stengėmės viską iššveisti, iš pirmo žvilgsnio buvo matyti, kad, priešingai nei močiutė ir dėdė Vilis, mes gyvename nuomojamame bute, kuris, nors ir nėra visai skurdus, jokia prabanga nepasižymi. Tačiau aš daugiau nebedrįsau nieko sakyti. Ir šiaip buvau priblokšta tos netikėtos žinios.

Mama ketina dar sykį ištekėti. O mudvi su Lizel įgysime patėvį – žmogų, kurio net nepažįstame, bet turėsime jį gerbti ir jo klausyti.

– Mes dar nenusprendėme, kur gyvensim, bet tikriausiai po vestuvių kraustysimės į jo namus Desau. Kitą savaitę važiuosiu ten pažiūrėti, ar namas tinkamas. O kol kas prašau jūsų niekam apie tai neprasitarti. Nenoriu, kad kaimynai imtų be reikalo plakti

liežuviais ar per anksti praneštų buto savininkui, jog ketiname išsikelti. Ar aišku?

– Taip, mama, – atsakėme abi su Lizel.

– Gerai, – dar pabandė išspausti šypseną ji, bet buvo taip atpratusi šypsotis, kad išėjo veikiau grimasa. – O dabar eikit praustis ir kalbėti poterių. – Mudvi pasisukome eiti, ir ji dar šūktelėjo man: – Lena, žiūrėk, kad nepamirštum nusiprausti už ausų!

Kol abi su Lizel pačiliui nusiprausėme ankštoje vonioje, nusirengėme ir sulindome į siaurutes savo loveles, sesė nepratarė nė žodžio. Tarp mudviejų stovėjo tik nedidukė spintelė; galėjau ištiesti ranką ir pasiekti Lizel, bet nė nemėginau – tik apsverčiau ant nugaros ir spoksojau į lubas. Girdėdama, kaip motina triūsia prieškambaryje, – ji klūpėdama su skudurais ir vašku blizgino grindis, – aš pašnibždomis paklausiau:

– Kam jai to reikia? Tokių metų!

– Jai dar tik trisdešimt aštuoneri, – atsiduso sesuo. – Tai ne senatvė. O ponas fon Lošas irgi yra imperatoriškųjų grenadierių pulkininkas – kaip tėtis. Turbūt jis garbingas žmogus.

– Man trisdešimt aštuoneri atrodo gana daug, – atšoviau. – Be to, iš kur mums žinoti, ar jis garbingas? Ji tik prižiūri jo tarnaites. Ką ji žino apie jį patį – nebent kiek krakmoło reikia jo marškiniams standinti? – Aš liūdnam atsidusau. – Negana to, Desau yra baisiai toli. Vadinasi, turėsiu palikti mokyklą.

– Lena, – ištarė Lizel, tamsoje atsisukusi į mane. Jos akys atrodė lyg dvi juodos skylutės. – Nebandyk jos kantrybės. Ji juk stengiasi dėl mūsų!

Kažkodėl man nesinorėjo tuo tikėti. Tekėti už visiškai svetimo žmogaus ir aukštyrų kojoms apversti visą mūsų gyvenimą neatrodė naudinga niekam – nebent jai pačiai ir tam ponui fon Lošui.

– Vienišos moters gyvenimas siaubingas, – toliau aiškino Lizel. – Tu gal nesupranti, bet būti našle su dviem paauglėmis dukterimis – tikras tvirtybės išbandymas. – Ji nususuko ir ligi pat smakro užsi-traukė paklodę. Dar po kelių minučių išgirdau ją knarkiant. Lizel,

aišku, neprieštaraus. Kad ir ką mama nuspręstu, ji viskam pritaro.
Koks jai skirtumas, kurioje svetainėje sėdėti per dienas!

O aš turėjau savų interesų. Ir savo paslaptį.

Todėl piktai gniaužydama rankomis paklodes dar ilgai neužmigau.